

[ו, ב] גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה דדעתיה³⁷ עלויה. פירוש, מדמקשה וכי משכח ליה לבטליה. ומתרץ, דילמא משכח לה לבתר איסורה. שמע מינה דעד השתא מיקמי איסורא קאמר. והכין פירושא, שמא ימצא גלוסקא יפה אחר בדיקתו ודעתו לאוכלה³⁸ ושמא לא יאכלנה ויתעצל בביעורה מחמת שום צורך שבא לו, ובעוד שיתעצל בביעורה יעבור עליה בבל יראה, הילכך מקדים ומבטלה שאף אם יתעצל בביעורה לא³⁹ יעבור עליה בבל יראה. ובכל החמץ ששייר מבדיקתו אין לגזור דכיון שהניחו בצינעה כדי לבערו, כדתנן⁴⁰ ומה שהוא משייר יניחנו בצינעה כדי

לבערו⁴¹ כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו, מזהיר זהיר ביה. אבל בזו שמצא אחר בדיקתו לא יזהר. ומה שכתבתי במהדורא תנינא⁴² שיחוס עליה כדי ליתנה לגוי⁴³, אינו נראה לי, שהרי אסור הוא בהנאתה ונתינתה לגוי הנאה היא, כדכתבית בפ' הדר עם הנכרי⁴⁴ במהדורא תליתאה⁴⁵, ולא ברשיעי⁴⁶ עסקינן. ותו דאי משהה ליה כדי ליתנה לגוי מה יועיל הביטול שיעשה לה מקודם לכן כיון שחוזר ורוצה לזכות בה עובר הוא בבל יראה⁴⁷, לפיכך נראה לי לפרש שאינו רוצה לזכות בה כלל, אלא שמא יתעצל בביעורה שעה אחת ועל אותה שעה הוא עובר בבל יראה, ואם

37 כן הגירסא בכמה ראשונים, ולפנינו בגמרא: 'ודעתו', ועיין מאירי שדקדק במשמעות חילוק הגירסאות. 38 כלומר, דעתו לאוכלה בזמן שעדיין הוא היתר. ועל זה מקשה בגמרא וכי משכח ליה לבטליה, והיינו קודם וסמוך לזמן איסורו שמסתמא מכבדים הבית מכל פירווי חמץ ואם יש בזווית אחת גלוסקא יפהפיה ימצאנה. כמו שפירש קרבן נתנאל סי' ט אות ג. ואפשר שכעין זה יש לפרש ברש"י וליישב בזה קושיית התוספות ד"ה ודעתיה, שמה שכתב רש"י חשובה היא בעיניו וחס עליה לשורפה היינו קודם זמן האיסור, ומה שכתב ומשהה אפילו רגע אחד היינו אחר זמן האיסור. ובהכי מדוקדק לשון רש"י שכתב וחס עליה לשורפה, ולא כתב וחס עליה לבטלה כמו שהעתיקו דבריהם התוספות, ומהרש"א העיר בזה. ואם כנים הדברים שרש"י פירש כרבינו מיושב הלשון, דקודם זמן איסורו חס על גלוסקא זו שתלך לשריפה ורוצה לאוכלה. ומשאר ראשונים נראה שפירשו דשמא ימצא היינו אחר זמן איסורו. אלא שאם כן קשה קושיית התוספות דממה נפשך אם דעתיה עלויה מהו שמקשה ויבטלנה. ותוספות פירשו שדעתו עליה אין משמעו שרוצה בה אלא שאינו בטל מאליו, ואם כן לשון הגמרא ודעתיה עלויה הוא דוחק.

ולפירוש רבינו ניחא. וכן כתב המאירי בפירוש האחרון. ועיין מה שביאר החתם סופר בדעת רש"י שהמקשן היה סבור שאפשר לבטל את החמץ אף אחר זמן ביעורו. 39 כן הוא בכת"י, ובדפוסים המצויים חסרה תיבת 'לא'. 40 להלן י, ב. 41 תיבות 'כדי לבערו' ליתא שם וכנראה נכפלו בטעות. 42 לא נמצא לפנינו מהדורא תנינא למסכת פסחים אלא על פרק ערבי פסחים בלבד. 43 כלומר, אחר זמן איסורו. וכן כתב הפני יהושע דלא ברשיעי עסקינן שיתכוון לזכות בחמץ בפסח אלא מה שכתב רש"י דחס עליה לשורפה היינו שרוצה ליתן לבהמת הפקר או לעובד כוכבים שאינו מכירו או לישאל לחכמים מה יעשה בה וכתוך כך יעבור עליה. 44 עירובין סד, ב. 45 שם אמרו בגמרא ממעשה דרבן גמליאל שהיה מהלך בדרך מיד אחר הפסח וראה חמץ של גוי מונח בדרך ונתנו לגוי, שחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה. שאם הוא אסור בהנאה כיצד נתנה לגוי והרי יש לו טובת הנאה בכך. וכתב רבינו מכאן מוכח שחמץ שנאסר בהנאה אסור ליתנו לגוי. 46 כן הוא בכת"י, ובדפוסים המצויים 'ברשותיה'. 47 כן כתב הרמב"ן לעיל ד, ב כיון שרוצה בה נעשית שלו דתצירו של אדם קונה לו דבר תורה. וכן הוא

מקדים ומבטלה שוב אינו עובר בבל יראה
אע"פ שמתעצל בביעורה.

[ח, א] וגג היציע. פירש המורה⁴⁸, אע"פ
שהוא נמוך הואיל ומשופע אין צריך
לבדוק אבל שאר גגין שלהן לא היו
משופעין. ומשמע מדבריו ששאר הגגין
שהן שוין וניחא תשמישיהו צריכין בדיקה.
וקשיא לי, השתא חצר אינה צריכה בדיקה
מפני העורבים, כל שכן הגגין. אלא ודאי
כל גג אין צריך בדיקה מפני העורבים,
וגג היציע איצטריך ליה שמפני שהוא
נמוך ועומד כנגד פתחי חלונות שבעליה
אין העורבין מצויין שם⁴⁹.

שם. רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך
הבית ומפסקת אינה צריכה בדיקה⁵⁰.
פירוש, שם המטה מכותל לכותל כדי
לחלוק מן המטה ולכותל להצניע שם
חפצים יקרים כגון בגדים וכלי תשמיש
ואינו נכנס שם לאכול ולשתות, והוא
ליה מקום שאין מכניסין בו חמץ ואינו

צריך בדיקה. ומפסקת היא ששני ראשי
המטה הן מגיעין עד שני הכתלים מיכן
ומיכן שלא יוכל אדם לעבור שם, שאם
היה יכול אדם לעבור שם היה צריך
אותו החדר בדיקה שמא נכנס שם תינוק
וככר בידו.

והדר תניא רשב"ג אומר מטה החולקת
בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים
תחתיה ומפסקת צריכה בדיקה. ופרקינן
לא קשיא הא דמידליא הא דמיתתיא.
פירוש, רישא דמיתתיא שלא היו כרעיה
גבוהין דלא ניחא תשמישתא והוה ליה
כחורי הבית התחתונים דלא ניחא
תשמישיהו, וסיפא דמידליא וניחא
תשמישתה, והילכך יש לחוש שמא שמו
שם פת תחת המטה, ואע"פ שעצים ואבנים
סדורים תחתיה דהשתא לא ניחא
תשמישתיה, יש לומר שמא קודם שסידר
שם העצים והאבנים נשתמשו תחתיה
בחמץ, וצריך לפנות העצים והאבנים
ולבדוק⁵¹.

שכתב דגגין סתם שהדרך להשתמש בהם חמץ
חייבים בדיקה, וכתב מקורו בדברי רש"י, וזה
אינו כמתפרש מדברי רבינו, וגם לדבריו צ"ע אם
כן מה החילוק בין גגין אלו לשאר חצירות
שפטורים מבדיקה הואיל ועורבים מצויים שם.
50 לפנינו הגירסא בכרייתא הראשונה צריכה
בדיקה ובכרייתא האחרונה אינה צריכה בדיקה.
אמנם עיין תוספות שכתבו שיש ספרים שגרסי
להיפך, וכן היא גירסת רבינו. וכן כתב בספר
העיטור הלכות ביעור תמץ קיט, א שכן היא
גירסת רש"י ורבוותא, וכתב שהרי"ץ גיאת פירש
צריך היינו על המיטה. ועיין עוד בזה מהר"ם
חלאווה ותוספות שאנץ. 51 כן כתבו התוספות
שלגירסא הגורסת בכרייתא האחרונה צריך בדיקה,
נקט עצים ואבנים לרבותא.

בחידושי רבינו דוד ומהר"ם חלאווה. 48 רש"י
ד"ה וגג. 49 כן כתב הריטב"א ששאר גגין
אינן צריכין בדיקה, ולא גרס וגג היציע אלא גג
והיציע. וכן היא הגירסא בתוספתא פ"א ה"ג
וירושלמי דפירקין ה"א וכן היא גירסת ר"ח.
וראה גם פרישה סי' תלג שדקדק בדברי הטור
שכתב הטעם בשם סמ"ג וסמ"ק שאין צריך
בדיקה היינו אפילו שהגג בתוך הבית, שזה הוא
ליתן טעם למה כתבו בגמרא גג היציע ולא כתבו
סתם גג משופע, אבל מודה הוא לדינא ששאר
גגין שבחוץ אינם צריכים בדיקה. וכן בתוספות
שאנץ ורבינו פרץ פירשו שהגג בתוך הבית.
ולדברי רבינו שגורס כרש"י משמע מדבריו שמפרש
כן אף לדעת רש"י שאין צריך לבדוק שאר גגין
מפני שדינם כחצר. ועיינו משנה ברורה שם סמ"ב